

KJAK

Greining:

Flemming Rose, uttanlandaredaktørur á Jyllands Posten vitjar Føroyar

– er hansara vitjan eitt trygdarpolitiskt evni, sum Føroyar skulu fyrihalda seg til?

Henrik Weihe Joensen

ráðgevi í trygdar- og tilbúgvingarmálum og fyrrverandi tilbúgvingarstjóri í Føroyum

Flemming Rose, sum er uttanlandaredaktørur á tíðindablaðnum Jyllands Posten hevur fyrilestur í Norðurlandahúsinum í Tórshavn komandi fríggjadag 6. september 2013. Fyrilesturinn ber heiti “Tavsheden, ytringsfriheden og de forbandede tegninger.” Flemming Rose var mentanarredaktørur á Jyllands Posten, tá ið avísin tann 30. september 2005 almannakunngjórði eina grein, ið bar heiti “Muhammeds ansigt.” Greinin inniheldt 12 satiru-tekningar av Muhammed og ein útgreinandi tekst, sum var skrivaður av Flemming Rose. Almankunngerðingin av Muhammed tekningunum í Jyllands Posten viðfórði stóra vreiði í stórum pørtum av muslimska heiminum, har fleiri lond eftirfylgjandi settu í verk handilstiltøk móttvegis donskum vörum. Í kjalarvörðinum av teimum nógv umrøddu tekningunum, bleiv Flemming Rose eitt yvirgangsmál – hóttir eftir lívinum, og hann hevur havt brúk fyri politiverju.

Flemming Rose má framhaldandi sigast at vera eitt møgult yvirgangsmál – í fyrsta lagi er yvirgangshóttanin vend persónliga móttvegis Flemming Rose og danska samfelagnum. Men, hvat nú, um fyrilesturinn hjá Rose í Føroyum hevur tann avleiðandi virknað, at viðgongdir persónar, sum hava hótt Rose, ella sum taka undir við hóttanunum, seta sjóneykuna á føroyska samfelagið. Føroyar hava ikki í dag ein trygdarpolitikk og eina ætlan fyri, hvussu yvirgangs-

spurningurin skal handfarast. Hetta kann vera ein trupulleiki í dag og sum frá líður, tí yvirgangshóttanir og gerðir í tí sambandi eru tvørtjóða, har tað er tørvur á eini tvørgangandi samskipan myndugleikar og lond ímillum.

Uttanríkis-, trygdar- og verjupolitikkurin – felags ábyrgd fyri at samstarva um at Føroyar gerst partur av trygdarpolitikkinum, sum verður legitimeraður í almennu skipanini.

Sum eg vil greiða nærri frá, so meti eg, at fyrilesturinn hjá Flemming Rose í Føroyum er eitt trygdarpolitiskt evni, sum Føroyar skulu fyrihalda seg til, hóast uttanríkis-, trygdar- og verjupolitikkurin, undir hesum viðurskifti viðvíkjandi politinum, eru donsk málsøki sambært heimastýrslógini. Yvirgangshóttanir- og gerðir, og vandar annars móttvegis samfeløgum í vesturheiminum í dag eru óvæntaðar, fara um landamørk og eru fløktar. Spurningurin um ábyrgdarviðurskiftini í uttanríkis-, trygdar- og verjupolitikkinum í ríkisfelagskapinum millum Danmark og Føroyar má ikki forða fyri tí skyldu, sum danskir og føroyskir myndugleikar hava sínámillum, at samstarva um at evna til ein yvirskipaðan trygdar-, verju- og tilbúgvingarpolitikk, sum samansjóðar Danmark og Føroyar á trygdarpolitiska økinum. Frameftir vil ein tilílk samansjóðing styrkja donskum og føroyskum myndugleikum í útinnan av felags tilbúgvingaráttøkum móttvegis menniskja- og náttúruskaptum hendingum, undir hesum átøk móttvegis yvirgangshóttanum- og gerðum. Viðkomandi myndugleikar í Føroyum í mun til uttanríkis-, trygdar- og verjupolitikkinn, undir hesum tilbúgvingarpolitikkinn, eru í fyrsta lagi Løgmansskrivstovan/ Uttanríkistænastan og Fiskimálaráðið, sum eru kontaktmyndugleikar Føroya móttvegis viðkomandi donskum myndugleikum, sum í hesum førinum eru Uttanríkis-, Verju- og Løg-málaráðið.

Trygdarpolitikkurin skal í fyrsta lagi legitimera trygdar- og tilbúgvingarmál

í almennu skipanini í Føroyum, tað vil siga í mun til trygd landsins og vælferð fólksins í breiðum høpi. Ein háttur at legitimera trygdar- og tilbúgvingarmál í almennu skipanini, er, at hava hetta øki sum eitt fast evni á hvørjum stjórnargrundarlagið (samgonguskjalið), óansæð hvørjir politiskir flokkar stjórna landinum. Har næst skal legitimiteturin hjálpa til við at staðfesta í hvørjum aðalráðið trygdar- og tilbúgvingarmál eru rættast staðsett. Aðalráðið á embætismannastigi, sum hevur fingið – og tikið til sín – trygdar- og tilbúgvingarlegitimitetin, skal síðani tryggja, at evni trygd og tilbúgving í Føroyum, sum virkar tvørtur um politisk floksmørk, er við á hvørjum samgonguskjali óansæð politiska samanseting.

Metingar um yvirgangshóttanina, sum fregnartænasturnar hjá politinum og hervaldinum hava gjørt.

Fregnartænastan hjá politinum (PET), undir hesum myndugleika Center for Terroranalyse (CTA), metir tann 8. januar 2013 yvirgangshóttanina móttvegis Danmark á henda hátt: “Det er vores vurdering, at der fortsat er en alvorlig terrortrussel mod Danmark. Danmark er stadig et prioriteret terrormål for militante islamister, og det samlede trusselsbillede er i dag mere fragmenteret, dynamisk og komplekst og dermed også mere uforudsigeligt end tidligere. ...” Á hvønn hátt málið um tekn-ingarnar framhaldandi hava ein týðning fyri yvirgangshóttanina móttvegis Danmark, skrivur PET m.a. á henda hátt: “Antallet af sager, hvor der er set konkret angrebsplanlægning og/ eller angrebsforsøg mod Danmark eller danske interesser i udlandet med baggrund i tegningesagen, er steget i perioden 2010-2012. Samlet set er antallet i de seneste år således højere end under den første periode af tegningesagen (2005-2008) og i perioden efter genoptrykningen (2008-2010). Denne udvikling understreger det fortsatte fokus på Danmark blandt militante islamister, og at der fortsat er en alvorlig

terrortrussel mod Danmark. CTA vurderer, at denne tendens vil fortsætte de kommende år, ...”

Fregnartænastan hjá hervaldinum (FE) skrivur í sínari váðameting fyri 2012 m.a. soljóðandi, at “Mens truslen fra selve al-Qaida er faldet, er det sandsynligt, at truslen fra de tilknyttede militante islamistiske grupper vil komme fra flere lande. Dette vil på kort sigt hovedsageligt have betydning for vestlige interesser i de områder, hvor disse bevægelser har hjemme. ...” FE skrivur eisini, at “Al-Qaidas robuste støtte-strukturer modvirker i et vist omfang svækkelsen af den centrale ledelse. ... Militante islamister fra Skandinavien benytter disse støtte-strukturer til at rejse til terrorgruppernes fristeder og konfliktområder for at få træning og kamperfaring. Det skaber en risiko for, at de senere bliver indsat mod deres hjemlande. ... Svækkelsen betyder også, at al-Qaida og de tilknyttede grupper satser mindre på komplekse angrebsformer. Desuden kommer truslen fra såkaldte soloterrorister, dvs. personer, som kun har perifer berøring med mere organiserede grupper og primært er blevet inspireret af disse. Et markant eksempel herpå er fransk-algerieren, der i marts 2012 skød og dræbte seks personer i Toulouse i Frankrig. ...”

Nýggj trygdardagsskrá í vesturheiminum – Danmark styrkir átøk hjá samfelagnum móttvegis menniskja- og náttúruskaptum hendingum.

Terrorhóttanir- og gerðir í tí sambandi, sum tey seinastu 10 til 12 árini á ymiskan hátt og við jøvnum millumbilum eru framd ímóti sivilum málum í Evropa og í øðrum heimspørtum, hava saman við øktari alheimsgering og endanum á kalda krígunum ført við sær eina nýggja trygdardagsskrá fyri lond í vesturheiminum. Í altjóða høpi hevur Danmark verið ein fyrimynd í tilgongdini at styrkja og gera munagóð átøk móttvegis menniskja- og náttúruskaptum hendingum, undir hesum átøk og tilbúgving móttvegis yvirgangi. Tann nýggja trygdardagsskráin hevur m.a. ført

við sær, at hernaðarverjan er umskipa – skipanin við territorialverjuni er slept og í staðin fyri er hernaðarverjan sett breiðari saman, har eindir á aðrari síðuni vera brúktar í altjóða átøkum og á hinari síðuni er skipa ein innanríkis heildarverja, sum skal brúkast í sambandi við eitt nú yvirgangsálop og stórskadatilburðir. Við at leggja áherðslu á innanhýsis trygdina hjá landinum, blivu fregnartænasturnar hjá politinum og hernaðarvaldinum styrktar umframt sivila tilbúgvingin. Harumframt er samskipanin av størri átøkum, har talan er um stórskadatilburðir og/ella serligar hendingar, blivin styrkt í og við, at ein kreppueind – National Operativ Stab – er sett á stovn.

Stjórnargrundarlagið frá oktober mánaða 2011 – “Et

Danmark, der står sammen” – fylgir nýggju trygdardagsskránni upp og tilgongdini, at styrkja um átøk og tilbúgving móttvegis yvirgangi við m.a. at kunngera, at stjórnin ynskir at lata úr hondum eina samlaða ætlan fyri átøk hjá Danmark móttvegis altjóða yvirgangi. Eisini ynsk-ir stjórnin, at halda fast í einari sterkari og smidligari tilbúgving, har samstarvið millum politiið, hernaðarligu verjuna, sivilu tilbúgvingina og heimaverjuna skal tryggja, at alt tókt tilfeingi í tilbúgvingini verður brúkt á skilabesta hátt til operativ átøk. Danska stjórnin ynsk-ir eisini, at tað vera hildnar regluligar venjingar í kreppu-stýring, sum skal tryggja, at teir ymisku aktørarnir í tilbúgvingini eru førir fyri at handfara stórskadatilburðir og/ella serligar hendingar.